חַזְיֵיהּ – ראה רב פפא דְּלֹא הָוָה נָיְחָא לֵיהּ – שאין נוח ליהודה בר מרימר להכנס עמו. אָמַר לֵיהּ רב פפא, מַאי דַּעְתֵּיךְ – מדוע אין דעתך נוחה מכך, האם מִשּׁוּם דְּאָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב יְהוּדָה, שְׁנָנָא – שנון וחריף, לָא תֵּיהֵוֵי בָּעֲבוּרֵי אַחֲסַנְתָּא – אל תהיה שותף ועד במעמד העברת נחלה, אֲפִילּוּ מַבְּרָא בִּישָׁא לְבָרָא טָבָא – ואפילו אם האב נוטל את הירושה מבנו הרע ומעבירו לבנו הטוב, כיון דְּלֹא יָדְעָא מַאי זַרְעָא נָפֵיק מֵינַיהּ – שאי אפשר לדעת אלו בנים יהיו לבן הרע, שאף שהוא רע יתכן שבניו יהיו צדיקים וראויים לירש, וְכָל שֶׁכֵּן שאין להעביר נחלה מִבְּרָא לִבְרָתָא – מבן לבת, שהרי אין הבת יורשת במקום שיש בן. ושמא דעתך היא שכתובת הנדוניא מהאב לבת נחשבת כהעברת נחלה, אין לך לחשוש לכך, כיון שַׁהֲאי נַמֵּי – אף דבר זה, לכתוב נדוניא לבת כשנשאת, תַּקַּנְתָּא דְּרַבָּנָן הִיא, וכמו דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מַשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי שתיקנו כן כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו בבנו, וכיון שאין זו העברת נחלה יכול הנך להכנס עמי.

אָמַר לֵיהּ יהודה בר מרימר לרב פפא, אמנם חכמים תקנו כן, אך חָנֵי מִילֵּי מַדְּעָתֵיהּ – זהו רק כשנותן מדעתו ומרצונו, לְעַשְׁוֵיֵיהּ נַמֵּי – וכי אמרו שאפשר אף לכופו על כך.

אָמַר לֵיהּ רב פפא, אָטוּ מִי קָאֲמִינָא לָךְ דְּעוּל וְעַשְׁיֵיהּ – וכי אמרתי לך שתכנס עמי ותכפהו להוסיף בנדונייתה, עוּל וְלֹא תְּעַשְׁיֵיהּ קָאֲמִינָא – לא אמרתי לך אלא שתכנס עמי לביתו, בלא לכפותו.

אָמַר לֵיהּ יהודה בר מרימר, מַעֲלָאי דִּידִי, חַיֵּינוּ עַשְׁיֵיהּ – עצם כניסתי עמך לביתו, נחשבת ככפייה, כיון שירבה לפסוק עבור כבודי, שמתבייש מפני, והרי זה כאילו הכרחתיו ליתן הרבה.

אַכְּפֵיהּ – כפה רב פפא את יהודה בר מרימר להכנס עמו, על ידי שהפציר בו בדברים, והיה בוש לסרב לו, וְעָל – ונכנס עמו. ולפי שלא רצה לכפות את אבא סוראה, אִישְׁתִּיק וְיָתִיב – ישב יהודה בר מרימר ושתק, סָבַר אבא סוראה, ששתיקתו היא כיון דַּהֲוָה מִירְתָּח רָתַח – שיהודה בר מרימר כועס עליו, שאין סך הנדוניא הגון בעיניו, ולכן כַּתְבֵיהּ לְכָל מַאי דְּהָוָה לֵיהּ – הוסיף אבא סוראה לפסוק לה בכתובתה את כל נכסיו, לְסוֹף – כשסיים לפסוק ועדיין שתק יהודה בר מרימר, אָמַר לֵיהּ אבא סוראה, הַשְׁתָּא נַמֵּי לָא מֵישְׁתָּעֵי מַר – אף עתה אינך מדבר עמי, שעדיין אין דעתך נוחה מהכתובה שפסקתי, חַיֵּי דְּמַר – נשבע אני בחיי אדוני דלֹא שְׁבִיקִי מִידֵּי לְנַפְשַׁאי – לא השארתי לעצמי מנכסי כלום, שפסקתי כל נכסי לבתי.

אָמַר לֵיהּ יהודה בר מרימר, אִי מִינַּאי דִּידִי – אם היית נוטל ממני עצה מתחילה, אֲפִילּוּ הַאי נַמֵּי דְּכַתַּבְתָּ – אף מה שכבר כתבת מתחילה לָא נִיחָא לִי – אינו נוח לי, שפסיקתך הראשונה כבר היתה מרובה מדי.

אָמַר לֵיהּ אבא סוראה, אם כן, הַשְׁתָּא נַמֵּי אֲהַדַּר בִּי – אף כעת אחזור בי ממה שפסקתי, שהרי לא פסקתי אלא מחמתך. אָמַר לֵיהּ יהודה בר מרימר, שַׁוְיֵיהּ נַפְשָׁךְ הַדְרָנָא לָא קָאֲמִינָא – לא היתה כוונתי שתחזור בך ממה שכבר התחייבת, אלא שמתחילה לא היה לך לפסוק, אך אחר שכבר פסקת, אין לך לחזור בך.

* * *

הגמרא מביאה כמה ספיקות בהלכות כתובת בנין דיכרין: בָּעָא מִינֵּיהּ [–שאל] רַב יִמַּר סָבָא מֵרַב נַחְמָן, אשה שְׁמָכְרָה את כְּתוּבַּתָהּ לְבַעְלָהּ, האם יֵשׁ לָהּ כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין, ואם מתה תחילה ואחר כך מת בעלה, בניה יורשים את כתובתה, אוֹ שאֵין לָהּ כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין, כיון שכתובתה לא באה לבעלה בתורת ירושה, אלא בתורת מקח, ובזה לא תיקנו שיירשו בניה את ממון הכתובה, אלא יחלקו בה כל בניו, ואף אלו שמאשה אחרת.

אָמַר לֵיהּ רָבָא לרב יימר סבא, מדוע אתה מסתפק במוכרת, וְתִבְעֵי לָךְ מִּוחֲלָת – יש לך להסתפק בדין אשה שמחלה על כתובתה לבעלה, שהוא דבר יותר מצוי מן המכירה, האם יש לבניה כתובת בנין דכרין. ואם תאמר שבמוחלת פשוט לך שבניה מקבלים כתובת בנין דכרין, משום שלא קיבלה הנאה לידה, ואינך שואל אלא במוכרת שקיבלה הנאה לידה דהיינו הממון שקיבלה עבור המכירה, מכל מקום יש לברר שמא אף במוחלת אין לבניה כתובת בנין דכרין משום שפקעה זכותה בחייה.

אָמַר לֵיהּ רב יימר סבא, וכי הנך סובר שטעם הספק שלי במוכרת הוא שכיון שבאה הנאה לידה בחייה פקעה זכותה, וממילא יתכן שבמוחלת כתובתה שלא באה לידה הנאה לא תפקע זכותה [ולכן היה לי להסתפק בפירוש גם במוחלת], אין הדבר כן, אלא אדרבה, יותר מסתבר שבמוכרת לא תפקע זכותה, וְהַשְׁתָּא, מִּוכֶּרֶת קָמַיְּבָעְיָא לִי – אפילו לגבי מוכרת אני מסתפק אם יש לבניה כתובת בנין דכרין, דְּאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא לְמֵימַר זוּזֵי אִנְסוּהָ – שאף שאפשר לומר שלא מכרה אלא משום שהיתה צריכה מעות, והרי זה כאילו נאנסה בדבר, דְּאָמְרִינָא – שאני אומר, שהיא כְּמַאן דְּקָא מָחֲלָה מֵאָה עוּכְלֵי בְּעוּכְלָא – כאילו חייבוה למכור על ידי שהכוה מאה מלקות ברצועה שיש בראשה ברזל, ואף על פי כן אני סובר שיתכן שפקעה זכותה ואין בניה יורשים כתובתה, אם כן לגבי מִּוחֶלֶת, שאינה אנוסה, אלא מרצונה ויתרה על כתובתה, מִיבְּעְיָא – וכי אני צריך לומר בפירוש שאני מסתפק, והרי ודאי שאף במוחלת יתכן שפקעה זכותה ואין לבניה כתובת בנין דכרין.

הגמרא מביאה דינים נוספים בענין מכירת כתובה: אָמַר רָבָא, פָּשִׁיטָא לִי – דבר זה פשוט אצלי, שהמּוֹכֶרֶת כְּתוּבָּתָהּ לִבני אדם אֲחֵרִים, ולא לבעלה, והמכירה היא לענין זה שאם תתאלמן או תתגרש יטלוה הלקוחות, אך אם תמות ירשנה בעלה, ומתה וירשה בעלה, יֵשׁ לָהּ כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין, ואין אומרים שכבר הפסידתה בכך שמכרה אותה, שהרי עיקר כתובת בנין דכרין היא רק באופן שמתה בחיי בעלה ולא זכתה מעולם בכתובה, ואף כאן הרי מתה בחיי בעלה ולא גבו הלקוחות את כתובתה, אלא בעלה ירשה, והדין הוא שכשמת הבעל יורשים בניה את כתובתה. מַאי טַעְמָא – ומדוע אין לומר שעצם המכירה מוכיחה שהוקל בעיניה למוכרה ולהפסיד את בניה אם ימות בעלה או יגרשנה, משום דְּזוּזֵי אִנְסוּהָ – הצורך במעות הכריחה לעשות כן ולמכור את כתובתה, ולא מחמת שהוקל בעיניה להפסיד בניה.

מוסיף רבא ואומר: אבל מּוֹחֶלֶת כְּתוּבָּתָהּ לְבַעְלָהּ, שאם תמות או תתגרש יהא פטור מלתת לה כתובתה, אֵין לָהּ כְּתוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין. מַאי טַעְמָא, כיון דַּאֲחוּלֵי אֲחִילָהּ – שכיון שמחלה לו את כתובתה חנם, הרי שנקל בעיניה להפסיד בניה מכתובתה חנם, ולא תקנו באופן זה שבניה יקבלו כתובת בנין דכרין.

אחר שאמר רבא שבמוכרת לאחרים ודאי לא הפסידה, ובמוחלת לבעלה ודאי הפסידה, מסתפק רבא במוכרת לבעלה: בָּעֵי רָבָא, אשה המּוֹכֶרֶת כְּתוּבָּתָהּ לְבַעְלָהּ תמורת דבר מועט, לענין זה שאם ימות או יגרשנה לא תגבה כתובה מנכסיו, ומתה, וירשה בעלה, האם כְּמוֹכֶרֶת לַאֲחֵרִים דָּמֵי – היא דומה, שיש לה כתובת בנין דיכרין, לפי שבסופו של דבר לא הועילה מכירתה, שהרי מתה בחיי בעלה ולא הגיע זמן פרעון כתובתה אלא בעלה ירשה, וכיון שזכה בעלה בכתובתה מכח ירושה ולא מכח מכירה הרי זה כאילו מכרתה לאחרים וירשה בעלה, שאמר רבא לעיל שבניה מקבלים כתובת בנין דכרין, כיון שהיא נחשבת כאנוסה במכירתה, מחמת שהיתה זקוקה למעות. אוֹ שמא כְּמוֹחֶלֶת כתובתה לְבַעְלָהּ דָּמֵי שנתבאר לעיל שאין לה כתובת בנין דכרין, הואיל וכתובתה בידו הוקל בעיניה לזולזל בכתובתה ולמוכרה לבעלה לגמרי.

בָּתַר דְּבָעְיָא חָדַר פַּשְׁטָהּ – אחר שהסתפק רבא בדבר פשט את הספק, מּוֹכֶרֶת כְּתוּבָּה לְבַעְלָהּ, כְּמוֹכֶרֶת לַאֲחֵרִים דָּמֵי – ויש לה כתובת בנין דכרין.

הגמרא מקשה על מה שאמרו שבשהיא אנוסה במכירת הכתובה, יש לה כתובת בנין דיכרין: מָתִיב רַב אִידִי בַּר אָבִין, שנינו במשנה (יבמות פז:), האשה שהלך בעלה למדינת הים ואמר לה עד אחד מת

המשך בעמוד קעו

בעליך, וניסת, ואחר כך בא בעלה, תצא מזה ומזה, וצריכה גט מזה ומזה, ואין לה כתובה וכו׳, ואם **מֻתָּה** האשה, **אֵין יוֹרְשִׁין** שֶׁל **זֶה וְאֵין יוֹרְשִׁין** שֶׁל **זֶה** – לא יורשי הראשון ולא יורשי השני יורשין את **כְּתוּבָּתָהּ. וְהֵיכָן** מָצִינוּ **כֵּן** – ונשאנו ונתנו בביאור משנה זו, **כְּתוּבָּתָהּ מַאי עֲבִידְתָּהּ** – מה ענינה של הכתובה שאין בניה יורשים, והרי כבר אמרו בתחילת המשנה שאין לה כתובה, **וְאָמַר רַב פָּפָּא** שהכוונה **לִכְתּוּבַּת בְּנִין דִּכְרִין**, וכך כוונת המשנה, אם מתה בחיי שני הבעלים והם ירשוה, ואחר כך מתו הבעלים, הרי כשבאים הבנים שיש לה מזה ומזה לחלוק בנכסי אביהם, אינם נוטלין כתובת בנין דכרין, אלא אם יש לו בנים מאשה אחרת כשרה, הם נוטלין כתובת אמן, והשאר חולקין בשוה. **וְקשׁה, אַמַּאי** – מדוע אינם מקבלים כתובת בנין דכרין, והרי כשם שאם מכרה את כתובתה אנו אומרים שזוזי אנסוה ואינה מפסידה כתובת בנין דכרין, **הָכָא נַמִּי לֵימָא יֵצֶר אַנְסָהּ** – גם כאן נאמר שיצרה ותאוותה לבעל אנסה להנשא לאחר, ולכן סמכה על דברי העד שמת בעלה, ולא תפסיד כתובתה.

מתרצת הגמרא: **הָתָם** – מה שאמרו שם במשנה שאין בניה יורשים כתובת בנין דכרין, **קָנְסָא הוּא דְּקָנְסוּהָ רַבָּנָן** – זהו קנס שקנסוה חכמים, שלא ביררה היטב אם אכן מת בעלה או לא, אך המוכרת כתובתה שלא עשתה כל איסור ולא קנסוה חכמים, וכיון שהיתה אנוסה במכירה זו, בניה יורשים כתובתה.

* * *

הגמרא ממשיכה לדון במוחלת כתובתה, לגבי דינים אחרים הנוגעים לתנאי כתובתה. התבאר במשנה שאחד מתנאי הכתובה הוא, שתהא האשה ניזונת מנכסי הבעל לאחר מותו עד שתנשא לאחר, הגמרא דנה כאן בענין זה באופן שמחלה כתובתה: **יָתִיב** [–ישב] **רָבִין בַּר חָנִינָא** קַמֵּיהּ **דְּרַב חִסְדָּא** – לפני רב חסדא, **וְיָתִיב וְקָאָמַר** – וישב רבין בר חנינא ואמר **מַשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר**, אשה **שמּוֹחֶלֶת כְּתוּבָּתָהּ לְבַעְלָהּ**, שאם ימות או יגרשנה לא יתן לה כתובתה, **אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת** מן היתומים באלמנותה, לפי שהמזונות שאלמנה מקבלת הם מתנאי הכתובה, ובמחילתה על הכתובה נמחלו כל החיובים התלויים בכתובתה, ובכללם חיוב היתומים לזונה באלמנותה.

אָמַר לֵיהּ רב חסדא, **אִי לָאו דְּקָאָמְרַתְּ לִי מַשְׁמֵיהּ דְּנַבְרָא רַבָּא** – אם לא שהיית אומר לי זאת משמו של אדם גדול, והיינו בשם רבי אלעזר, **חָזֵה אֲמִינָא לָךְ** – הייתי אומר לך שיש לה מזונות, שהייתי קורא עליהם את הפסוק (משלי יז יג) ׳**מֵשִׁיב רָעָה תַּחַת טוֹבָה לֹא תָמוּשׁ** [–לא תסור] **רָעָה מִבֵּיתוֹ**׳, ואף כאן עשתה האשה טובה לבעלה שמחלה לו את כתובתה, ואין ראוי שמחמת כן ישיבו לה רעה ויפסידו לה את מזונותיה, אלא היה ראוי לומר שיש לה מזונות. הגמרא מביאה מעשה נוסף, בו מתברר על מי מוטל חיוב קבורה של ארוסה: **יָתִיב** [–ישב] **רַב נַחְמָן וְעוּלָּא וַאֲבִימִי בַּר רַב פָּפָּי, וְיָתִיב רַב חִיָּיא בַּר אַמִּי נַבֵּייהוּ** – עמדם, **אָתָא הַהוּא גַּבְרָא דִּשְׁכִיבָא אֲרוּסְתֵּיהּ** – בא לפניהם אדם שמתה ארוסתו, ושאל האם הוא חייב בקבורתה, שהרי מתנאי הכתובה שאדם חייב לקבור את אשתו. **אָמְרֵי לֵיהּ** – השיבו לו, **זִיל קְבוֹר אוֹ הַב לָהּ כְּתוּבָּתָהּ** – לך וקבור אותה, או תן לה כתובתה. כלומר, הרי יש לארוסה כתובה, ותקנו חכמים קבורתה תחת כתובתה, והם סברו שחיוב קבורתה הוא במקום מנה או מאתים שנפטר מלתת לה, מאחר שמתה בחייו.

אָמַר לָהּ רַב חִיָּיא בר אמי, **תָּנֵינָא** – שנינו בברייתא דין זה, שממנו ניתן להוכיח שאינו חייב בקבורתה, **אִשְׁתּוֹ אֲרוּסָה** שמתה, **לֹא אוֹנֵן** – אינו נעשה ׳אונן׳ ליאסר בקדשים [אדם שמתה אשתו הנשואה, יש לו דין ׳אונן׳ עד לקבורתה ואסור בקדשים (יבמות עג:)]. **וְאם** הוא כהן, **לֹא מְטַמֵּא לָהּ**, שנאמר (ויקרא כא ב) ׳**כִּי אִם לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו** וגו׳ **לָהּ יִטַּמָּא**׳, ו׳שארו׳ זו אשתו, שמותר להטמא לה, אבל ארוסתו אינה נחשבת כ׳שארו׳ ואסור לו להטמא לה. **וְכֵן** – אם מת הארוס, **הָיָא** – ארוסתו, **לֹא אוֹנֶנֶת** – להיות אסורה בקדשים, **וְלֹא מְטַמְּאָה לוֹ** – אינה חייבת להטמא לו, ואם **מֻתָּה, אֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ** – אין הבעל יורש את נדוניית בית אביה, שלא תקנו שהבעל יורש את אשתו אלא מזמן שתכנס לחופה או תמסר לשלוחי הבעל. ואם **מֵת הוּא** – הארוס בחיי ארוסתו, **גּוֹבָה** מיורשיו את **כְּתוּבָּתָהּ** – מנה או מאתים ותוספת אם כתב לה. מסיים רב חייא את ראייתו: יש לדייק מהלשון ׳מת הוא׳, **דְּמַעֲמָא דְּמֵת הוּא** – רק באופן שהארוס מת, גובה כתובתה, **הָא** – אבל אם **מֻתָּה הָיָא** בחייו, **אֵין לָהּ** דין **כְּתוּבָּה**, ואינו חייב לקוברה, ומוכח שהארוס פטור מלקבור את ארוסתו.

הגמרא מבררת מדוע באמת אין חיוב לקוברה. מבררת הגמרא: **מַאי מַעֲמָא** – מדוע פטור הארוס מקבורת ארוסתו, והרי אף שלא ירש את נדונייתה, מכל מקום ירש ממנה את חיוב המנה והמאתים, שנפטר מלשלם לה, ותמורת זה נחייבו לקוברה.

מבארת הגמרא: **אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָא**, לפי **שֶׁאֵין אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ** – אין יכול להתקיים בה מה שכותבים בשטר כתובתה, ׳**לְכָשֶׁתְּנַשֵּׂאי לְאַחַר תִּטְּלִי מַה שֶּׁכָּתוּב לִיכִי**׳, שהרי מתה ואינה יכולה להנשא לאחר, וממילא לא חל כלל חיוב הכתובה של מנה ומאתיים, ואין זה נחשב שירשו ממנה, וממילא אינו מתחייב בקבורתה.

כִּי אָתָא רָבִין – כשבא רבין מארץ ישראל לבבל, **אָמַר** בשם **רַבִּי שׁ, לָקִישׁ, אֲרוּסָה שֶׁמֻּתָּה, אֵין לָהּ כְּתוּבָּה. אָמַר לָהוּ אַבַּיֵי, זִילוּ אָמְרֵי לֵיהּ** – לכו ואמרו לרבין,

שְׁקִילָא טִיבּוּתָךְ שָׁדְיָא אַחֵיזְרֵי – נטולה היא טובתך ומוטלת על הקוצים, כלומר, מה שאתה סבור שנחזיק לך טובה על שהבאת מימרא זו, נטולה טובה זו ממך, שאיננו זקוקים לדבריך, כיון שפָּרָה תְּרֵנְמָא רַב הוֹשַׁעְיָא לִשְׁמַעֲתֵיהּ – שהרי רב הושעיא כבר פירש שמועה זו כאן בְּכֻלָּל, שאין לארוסה כתובה לפי שאין אני קורא בה 'לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי', וכפי שהתבאר לעיל.

* * *

שנינו במשנה (נב:): 'בָּנָן נוֹקְבָן דְּיֵהֲוֵיָן לֵיכִּי מִינַּאי וְכוּ' יהוין יתבן בביתי ומיתזנן מנכסי עד דתלקחון לגוברין, חייב, שהוא תנאי בית דין'. והיינו שמתנאי הכתובה הוא שיהיו בנותיו מאשה זו ניזונות מנכסיו לאחר מותו, עד שינשאו. הגמרא מביאה מחלוקת עד מתי בנותיו ניזונות מנכסיו: רַב תָּנֵי – גרס במשנה שיהיו ניזונות מנכסיו 'עַד דְּתִתְלַקְחָן לְגוּבְרִין' – עד שילקחו לאנשים, וְלֵוִי תָּנֵי – גרס במשנה, 'עַד דְּתִתַּבְּגְרָן' – עד שיתבגרו.

תמהה הגמרא: וכי לְדעת רַב, הבנות ניזונות מנכסיו עד שינשאו, וְאַף עַל גַּב דְּכָנַר – ואף אם כבר בגרו לפני שנישאו, והרי בגרות מוציאה מרשות האב, וכיון שבגרו אין להן ליזון מנכסיו. וְכן לְלֵוִי, וכי הבנות ניזונות מנכסיו עד שיתבגרו וְאַף עַל גַּב דְּאִינְסִיב – ואף אם כבר נישאו, והרי נישואין מוציאים מרשות האב.

מתרצת הגמרא: אֶלָּא, באופן שֶׁבָּעַר וְלֹא אִינְסִיב או אִינְסִיב וְלֹא בָּעַר – שבגרה ולא נשאת או שנשאת ולא בגרה, דִּכְווֹלֵי עָלְמָא לֹא פְּלִיגִי – לדברי הכל אינה ניזונת, כיון שבגרות או נישואין מוציאים אותה מרשות האב. כִּי פְּלִיגִי – ומחלוקתם היא בָּאֲרוּסָה וְלֹא בָּעַר – בבת שנתארסה ועדיין לא בגרה, לדעת רב אין לה מזונות, כיון שהבעל כותב לאשתו שהבנות יזונו 'עד דתלקחן לגוברין', ואף אירוסין קרויים 'קיחה', אף שעדיין לא בגרה. וללוי יש לה מזונות, כיון שרק בגרות או נישואין מוציאים את הבת מרשות אב, ולא אירוסין.

מוכיחה הגמרא שכן היא דעת לוי, שאף אם נתארסה ניזונת מנכסיו: וְכֵן תָּנֵי לֵוִי בְּסַתָּנִיתֵיהּ – וכך שנה לוי בברייתא שלו, שהבת ניזונת מנכסי האב 'עַד דְּתִתַּבְּגְרָן וְיִמְטֵי זְמַנֵּיהוֹן דְּאִינַּסְבָן' – עד שתתבגר ויגיע זמנה להנשא, ו'זמן הנישואין' היינו שנים עשר חדש שנותנים לבתולה משעה שתבעה הבעל להנשא לו, להכין עצמה לחופתה, ומבואר שאף שנתארסה עדיין ניזונת מנכסי אביה עד שתתבגר ויגיע זמנה להנשא. ולכאורה קשה, תָּרֵתֵי – וכי לדעת לוי יש צורך שיהיו שני הדברים יחד, גם שתתבגר וגם שיגיע זמנה להנשא, אֶלָּא כך שנה לוי 'אוֹ עד דְּתִתַּבְּגְרָן, אוֹ עד דְּיִמְטֵי זְמַנֵּיהוֹן לְאִירְתַּנַּסְבָא' – או שתתבגר או שיגיע זמנה להנשא.

הגמרא מבארת שנחלקו תנאים במחלוקת זו: כְּתַנָּאֵי – נחלקו תנאים בדין זה, ששנינו בברייתא, עַד מָתַי הַבַּת שלא בגרה נְזוֹנֶת מנכסי האב, עַד שֶׁתֵּאָרֵס, וכך סובר רב. מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר אָמְרוּ, אף אם נתארסה היא ניזונת עַד שֶׁתִּתְבַּגֵּר, וכך סובר לוי.

הגמרא מביאה ברייתא, ומסתפקת בכוונתה: תָּנֵי רַב יוֹסֵף ברייתא זו, שהבעל מתחייב לאשתו, 'ומיתזנן מנכסי עַד דְּיֵהֲוֵיָן לגוברין', כלומר עד שיהיו לאנשים. מסתפקת הגמרא: אֵימַּאי לְהוּ – הסתפקו בני הישיבה בביאור כוונת הלשון 'דיהווין', האם הכוונה לְהֲוָיָה דְּאֵירוּסִין, ואחר האירוסין אינה ניזונת מנכסיו. אוֹ שהכוונה לְהֲוָיָה דְּנִישּׂוּאִין – שניזונת אף אחר האירוסין, עד שתנשא. תִּיקוּ – תעמוד שאלה זו בספק, מה כוונת הברייתא.

הגמרא ממשיכה להביא את דעת האמוראים בענין זה: אָמַר לֵיהּ רַב חִסְדָּא לְרַב יוֹסֵף, מִי שָׁמְעַתְּ לָךְ מִינֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה – האם שמעת דין זה מרב יהודה, יתומה אֲרוּסָה, האם יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת מאחיה, אוֹ שאֵין לָהּ מְזוֹנוֹת. אָמַר לֵיהּ רב יוסף, מִשְּׁמַע לֹא שָׁמְעַתְּ לִי – לא שמעתי דבר זה מרב יהודה, אֶלָּא מְסָפְּרָא נראה שלית לָהּ – שאין לה מזונות, לפי שטעמם של חכמים שתיקנו מזונות לבת מנכסי האב הוא כדי שלא תתבזה לחזר על הפתחים, וטעם זה לא שייך בארוסה, דְּבֵין דְּאֵירְסָהּ, לֹא נֵיחָא לֵיהּ לארוס דְּיִתְיַתֵּיל והוא יזון אותה, ואינה ניזונת מנכסי האב.

* * *

הגמרא מביאה חמשה ספיקות, ונותנת סימן לזוכרם: סִימָן דְּנַכְרֵי – הסימן לפי שמות האמוראים שהסתפקו הוא 'שֵׁם זָרָה', והיינו רב ששת, ריש לקיש, רבי אלעזר, רבא, רב פפא. וסימן לענין שהסתפקו הוא מָאנָה – בת ממאנת, וְבת יְבָמָה, בת שְׁנִיָּה, בת אֲרוּסָה וְבת אֲנָסָה.

ספק ראשון: בָּעוּ מִינֵּיהּ מֵרַב ששת, מָאנָת – יתומה קטנה שהשיאוה אחיה, שקידושיה רק מדרבנן ויכולה למאן בבעלה ולצאת בלא גט, ומיאנה, האם יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת עד שתתבגר, כיון שמיאונה עוקר את הנישואין למפרע והרי היא ככל קטנה שלא נישאה מעולם, שיש לה מזונות, אוֹ שכיון שכבר נשאת ויצאה מרשות אב, אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת.

אָמַר לְהוּ רַב ששת, תְּנִיתוּהָ – שנינו דין זה בברייתא, אַלְמָנָה בְּבֵית אָבִיהָ, וְכן גְּרוּשָׁה בְּבֵית אָבִיהָ, שנתאלמנה או התגרשה מן האירוסין, וְכן שׁוֹמֶרֶת יָבָם – ארוסה שמת בעלה ללא בנים וממתינה ליבום מאחי בעלה, שנמצאת בְּבֵית אָבִיהָ, יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת מנכסי אביה, כיון שעדיין לא נשאת ולא יצאה מרשות אב, והיינו שאין אירוסין מוציאים מרשות האב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, עוֹדָהּ – כשהיא עדיין בְּבֵית אָבִיהָ, יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת מנכסיו, אך אִם אֵינָהּ בְּבֵית אָבִיהָ אלא כבר נשאת ויצאה מרשות אב, אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת. ומבררת הגמרא, הרי לכאורה רַבִּי יְהוּדָה הֵיינוּ תַּנָּא קַמָּא – שהרי שניהם סוברים שרק כשהיא בבית אביה יש לה מזונות, אבל אם נשאת אין לה מזונות. אֶלָּא לָאו – ודאי מְמָאֲנָת אִיבָּא בֵּינַיְיהוּ – נחלקו ביתומה קטנה שנשאת על ידי אחיה ואמה, ומיאנה וחזרה לבית אביה, דְּתַנָּא קַמָּא סָבַר דְּאֵית לָהּ – יש לה מזונות, ולכן אמר 'אלמנה בבית אביה יש לה מזונות' וכן הדין לממאנת, שכשם שלאלמנה יש מזונות כיון שהיא בבית אביה ולא נשאת, כמו כן יש מזונות לממאנת, כיון שאין כאן נישואין שהרי עקרתם, וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר, לֵית לָהּ – אין לה מזונות, ולכן אמר שרק 'בעודה בבית אביה יש לה מזונות', והיינו בעודה בבית אביה מתחילתה, שלא יצאה משם בנישואין, אבל משיצאה בנישואין אין לה מזונות אף אחר שמיאנה.

ספק שני: בָּעֵי רֵישׁ לָקִישׁ, בַּת יְבָמָה – הכונס את יבמתו וילדה לו בת, ומת, האם יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת מן האחין מנכסי היבם, אוֹ אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת. וצדדי הספק הם, בֵּין דְּאָמַר מַר (יבמות לח.), כְּתוּבָּתָהּ של היבמה אינה נגבית מנכסי היבם, אלא מוטלת עַל נִכְסֵי בַּעֲלָהּ הָרִאשׁוֹן, שמא לֵית לָהּ – אין לבתו מזונות מנכסי היבם, שכשם שהכתובה אינה נגבית מנכסיו כך תנאי הכתובה אינו מוטל על נכסיו, אלא על נכסי אחיו המת. אוֹ דִלְמָא, בֵּין שאמרו שם דְּאִי לֵית לָהּ מֵרִאשׁוֹן – שאם לא השאיר בעלה הראשון נכסים ואין ליבמה אפשרות לגבות מנכסיו, תַּקְּנוּ לָהּ רַבָּנָן שתגבה כתובתה מִבעלה השני, והיינו מהיבם, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, אם כן אף תנאי הכתובה הוא בכתובה, וְאִית לָהּ לבתו מזונות מנכסי אביה היבם. אומרת הגמרא: תֵּיקוּ – תעמוד שאלה זו בספק, שלא נפשטה.

ספק שלישי: בָּעֵי רַבִּי אֶלְעָזָר, בַּת 'שְׁנִיָּה' – בת שנולדה לאדם מאשה שהיא 'שניה לערירות', כלומר, אסורה עליו מדברי סופרים, כגון אם אמו, וילדה לו בת, ומת, האם יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת מנכסיו, אוֹ אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת. ומבארת הגמרא את צדדי הספק,